

Observatoriul este de două ori în săptămână, miercuri și sâmbătă.

Prețurile

pentru Sibiu pe 1 anu întregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a în laiatrulu monarhiei pe 1 anu întregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — În străinatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci; — numeri singuratici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu și literariu.

Orice inserate, se plătescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la adou'a și a trei'a câte 6 cr. v. a. și preste aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu. Prenumeratiunile se potu face în modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adresate de a dreptulu la Redactiunea Diariului Observatoriulu în Sibiu.

Nr. 36.

Sibiu, 3/15 Maiu 1878.

Anulu I.

Propagand'a nationala.

(Urmare.)

II. Se pare că este data din nou parol'a, că tóti publicistii magiari se incalce cai de batalia contra nationalitatiloru și inca asia, că și cumu legea de nationalitati, acea lege frageda și transparenta, nici n'aru mai esistá. Unulu din colaboratorii diariului ministeriale „Hon“ anume Georgie Szathmáry (corcitura și elu din comitatulu Huniadorei), nefiendu-i de ajunsu colonele dela „Hon“ spre a-si versá veninulu și a intunecá adevérulu, se mutá în dilele trecute la unu altu diariu ministeriale „Kelet“ din Clusiu, cu unu ciclu de patru articli, în care însira urmatoriele fabule:

În comitatulu Huniadorei s'au valachisatu pâna acuma vre-o 15,000 magiari. Dupa „Vasárnapi Ujság“ din B.Pesta în campi'a Transilvaniei o comunitate de calvini magiari au trecut la legea neunita, prin care s'au și valachisatu. Dupa „Debreczeni Elenör“ în mai multe comune din comitatulu Bihar magiarii s'au valachisatu cu totul, (adeca în acelu comitat, în care dupa tóte informatiunile nostre, pe care le avem de ani 40 încóce, tocma romanii s'au magiarisatu cu miile). Dupa „Szegeci Hiradó“ romanii din comitatulu Torontalu au esterminat mai pe toti magiarii (cari acolo n'au existatu nici odata).

În cătu pentru slavaci, Szathmáry și alti renegati se provóca din nou la scorniturile lui Bela Grünwald mai adaugându, că și în comitatulu Pressburg (cunoscutu din secolu că locuitu de nemți și slavaci) magiarii au disparutu cu totulu prefacându-se în slavaci, éra în comitatulu Sáros slavacii farmeca pe magiari și prefacu în slavi comune întregi de ale lor. (Totu fabula cornurata).

De aci încolo Szathmáry face întocma că jupanu Itzig din minunat'a rola a artistului nostru Millo, elu bate și totu elu striga „Wai mier!“ Elu mai afla, că scólele calvinesci din comitatulu Huniadórei n'au potutu se se prefaca în bastille și asile ale nationalitatii și limbei magiare din caus'a seraciei lor. Adeca scólele magiare n'au potutu magiarisá în acelu comitat, în care dupa documentele historice de care dispunemu, romaniloru nu numai că nu le-a fostu permisu a deschide scóle, dara pâna pe la anulu 1835 le lipsisera în mai multe comune, precumu observaseramu și la

alta ocaziune, chiaru și preoti de legea lor, în cătu le moria pruncii nebotezati, traia multe parchi de ómeni necununati, se îngropá multime de morti fara nici-unu preotu; că-ci adeca dela 1700 pâna la 1848 curtea Vienei prin asia numit'a comisiune romano-catholica din guberniulu Transilvaniei lucrá din respoteri, că locuitorii acelu comitat se tréca toti la unire spre a li se taia comunicatiunea spirituala cu Romani'a mica imediatu, éra mediatu cu rusii asiediati în principate dela 1828—1834 și totu odata spre a mai intari catholicismulu contra calvinilor; din contra magnatii reformati cu comitele Kendeffy s. a. în frunte și cu toti nemesii calvini alaturea, se opunea cu taria la unire, atátu din ura cătra curtea Vienei și cătra catholicismu, cătu și spre a nu fi obligati se dea asia dise portiuni canonice popiloru și cantaretiloru uniti, la care'i obligase imperati'a înca din secolulu trecut. Asia locuitorii romani deveniti jocaría meschina a politiceii partideloru unguresci, ajunsesera a fi lipsiti de ori-ce consolatiune religiósá, dati cu totul în prad'a neamiciloru natiunei și religiunei, precumu érá sacrificata mai multu seau mai pucinu și ceealalta parte a poporului romanescu locuitoriu în comitate sub jugulu spurcatu alu feudalismului, de a carui crudime romanii din alte parti n'au idea.

De aci încolo Szathmáry se arunca cu tota furi'a unui omu fanaticu asup'r'a clerului înaltu romano-cath. din Ungari'a și Transilvani'a, carui i trantesce în facia lipsa de sentimente nationali magiare și de patriotismu. Despre episcopi și metropolitii dice în batjocura și cu rara impertinentia, că unulu este diletantu în botanica, aduna plante cu mare pasiune, dara nu vede buruienile veninóse care cresc în scolele confessionali. Altu arhieru cumpara icóne și portrete cu pretiuri de inebunitu, fóra a vedé trist'a icóna a diecesei sale. Alu treilea se cufunda în cărți și biblioteci, éra pe poporulu magiaru alu diecesei ilu lasa în nescientia și orbía (tanulatlan, buta), pâna ce-si pierde nationalitatea, și bietulu magiaru se prefaca în poporu multu mai dobitocitu de cătu este elu. Preste totu, atátu acestu Szathmáry, cătu și principalulu seu Iokai, apoi Réthy, Lászlo, redactorii din Clusiu etc. dau rassei magiare o superioritate de 100/100 preste romani și slavi; uneori inse uita de sine și atunci numescu și pe magiari dobitóce. Despre alti arhierii dice, că facu monastiri de calugaritie, éra pe

ficele natiunei magiare le lasa că se fia valachisate și slavisate. Unii episcopi éra ajuta și dau la seraci, dara natiunei magiare nu-i dau nimic. Unulu a scosu ochii natiunei magiare cu unu Observatoriu astronomicu și altu nimic. Afóra de episcopulu Ipolyi nici unulu nu face nimic pentru magiarismu. Episcopulu rom.-cath. din Transilvani'a a suferitu, auditi minune, că magiarii catholici din comun'a Barabantiu vecina limitrofa cu Alba-Iuli'a, se fia valachisati. (Minciuna, că-ci familiile romano-catholice câte se afla în Barabantiu pe langa cele greco-catholice, au fostu și mai înainte romane, dara că supuse episcopiei, li s'a impusu ritulu rom. catholicu). Cea mai mare manía a lui Szathmáry se concentra în capulu primatului cardinalu Ioanu Simor, care este cunoscutu de unu mare magiaru, lui Szathmáry „inse i se versa firea și i se revolta sangele (fólkavarodik épje és vére)“, candu cugeta că în archidiece'sa lui se afla multime mare de agitatori panslavisti; adevérulu inse este, că maioritatea preponderanta din acea archidiece'se slavaca și în parte germana, éra nu magiara, prin urmare nici primatele n'are încatrâu, trebuie se suscépa în cleru și la pedagogía junime slavaca, de unde se póte esplicá și impregturarea, că maioritata în cleru și între docenti se fia slavaca. De aci încolo sunt documente la mana, din care se vede curatu, că primatele este unulu din cei mai înfacarati magiarisatori, carele nici pe clericii romani din seminariile subordonate lui nu'i suferé se citésca diarie și carti romanesci.

Din aceste cause Szathmáry și complicitii sei afla, că prelatii romano-catholici nu mai merita se aiba la dispositiunea lor acele venituri enorme, nici se duca acea vietía de domni mari, precumu o mai au numai arhierii din Spani'a, déca nu le întrebuintiéza spre a magiarisá în totu coprinsulu tieriei. Szathmáry vrea se mai scia, că prelatii romano-catholici sunt aceia, carii se opunu și la introducerea casatoriei civile, care considerata din punctu de vedere magiaru, aru fi o institutiune noua de valóre nepretiuíta pentru magiarisare; că-ci éta de es. în cele 10 comitate din Ungari'a superiora sunt 703 popi catholici, dintre cari 268 sunt „panslavisti“, carii lucra spre perirea magiariloru, pre candu ei se ingrasiá din unsórea tieriei magiare. Déca dreptulu cununii nu se ia din man'a acelor popi, D-dieu póte se erte arhieriloru

Foisiór'a „Observatoriului“.

Viera Sassulici.

La 12 aprile a. c. s'a pertractatu înainte juriului din Petruburgu unu processu criminalu, unicu în feliu lu în tóta istori'a Russei.

De si tóta press'a europeana se ocupa astadi de acésta causa celebra — cause celebre, dupa cumu o numesce diuaristic'a — totusi detaliurile publicate pana acum sunt atátu de mance și defectuóse, în cătu cetitoriu nicairi nu póte afhá starea adevérata a lucrului. Din tóte inse apare învederatu, că eroín'a dramei este o copia a Charlottei Corday, care la 13 juliu, în revolutiunea francesa de la 1793, ne mai putendu suferi versárele de sange, causate prin nisce hyene selbatice cá Marat și Robespierre, dupa-ce ceti în diurnalulu lui Marat „Ami du peuple,“ că revolutiunea mai pretinde guilotinarea a 200 mii de individi, amarita pâna la sufletu de atâtea crudelitati selbatece, strabatú pâna în camer'a lui Marat, unde ilu ucise în baia, cu unu cutitu ce portá la sine.

„Tirani'a trebuie resbunata și scaldata în sange, că se póta triumfá dreptatea și egalitatea“, asiá cugetá Corday, asiá a cugetatu și Sassulici.

Éta motivele, éta ide'a fundamentala a faptei de la 5 fauru a. c.

În diu'a acést'a se presentá adeca în camer'a de primire a generalulu Trepoff prefectulu politiei din Petruburgu, între altii și o dama bruneta, de statura midiolocia, pe capu cu o pelaria, ér corpu-i învelitu cu o mant'a larga. Ea spusé că este fiic'a unui nobilu Cosloff și predandú prefectulu o suplica, cerea unu atestatu de moralitate, de care avea trebuintia pentru a capeté diplom'a de invetiátóre privata. Generalulu ia suplic'a în mana și se îndrépta la alta petenta. În momentulu acesta Viera scóte unu revolveru și ilu descarca

asupra generalulu. Dam'a fu prinsá îndata și arestatá. Atunci inse ea nu a voitú se si descopere nici adevératululu nume, nici scopulu faptei sale.

Atentatul produse mare sensatiune cu atátu mai vertosu, cu cătu Trepoff, care ocupa acestu postu înaltu érá persóna gratissima înainte tiarului, și cu tóte că avea înemici nenumarati, că-ci aristocratii ilu pismuía pentru rangulu, ce'lu ocupa fóra a'lu fi meritatu, ér' ceealalta clasa ilu urgisea pentru trasaturele, despoiárele, crudimile si tiraniile lui ne mai audite, totusi nime nu dubitá, ca atentatórea nu va fi pedepsita amesuratu crimei sale.

Eata cum e descrisu acestu personagiu renumitu: „Acestu generalu micu și indesatu, și adjutantu-generalu Teodoru Teodorovici Trepoff este favoritulu tiarului, unu modelu de talentu administrativu pentru politic'a din Rusi'a, pe langa acést'a inse spaim'a totoruru cari au de lucru cu densulu. Barbatulu, alu carui pieptu este acoperitu cu decoratiunile cele mai înalte, are predilectiune escesiva pentru bataia, adeca pentru batái de acele, pe cari le executa séu densulu, séu altii la comand'a lui; se dice că adese, siendiundu în cabinetulu de scrisu și cetindu-si actele, la spatele densului se numerá câte-unui bietu nenorocitu câte de „2 ori 25“ pentru de a tiené pe Exellentia Sa „desteptu“. Odata, trecundu pe stradele Petruburgului, observá pe unu subordinatu, care nu i-se parú destulu de promptu. Ex. Sa isi opá trasur'a, chiama pe nefericitulu la sine și ii ordoná că a dóu'a di se se presente în cancellari'a presidiale, spre a isi láu pedéps'a convenita. Bietulu nenorocitu se departase cătu-va pasi, candu de o data Ex. Sa schimbandu-si planulu, ilu chiamá îndereptu și ii dise: „Astépta, cane misielu, se terminamu mai bine acum“. De si pe strade circulaú sute de persóne, dlu generalu i-aplicá în faci'a publiculu siese pálmii infri-cosiate, numerandu fia-care cu voce înalta. Cu aceste generalulu pleca multumitu. Batai'a nu érá unic'a pasiune a Exellentiei Sale. Devis'a vietiei lui érá „biculu și damele,“ si facia cu sexulu frumosu, chefulu politiei

era fórté galantu; în conversatiune cu damele generalulu, din principiu, nu se abatea dela confidentialulu „Tu.“

* * *

În decembre 1876 cu ocaziunea unui tumultu înainte cathedralei din Petruburgu fu prinsu și unu anumitu Bogoljuboff, nihilistu, dupa cum se timbréza în Rusi'a toti, cătu nu sunt multumiti cu despotismulu sub care geme astadi poporulu russescu. Nefericitulu acela fu aruncatu în prinsórea din fortaréti'a Petru-Paulu si în a. tr. fu condamnatu la pierderea drepturiloru de cetatienu și la munca silnica.

În 13 juniu a. tr. se preamblau, cá de comunu, prin curtea carcerului cátiava arestanti, cá se respire aerulu curatu; între acestia era Bogoljuboff, Cadjan și Petropaulowsky. Nu trecú multu și intrá în curte generalulu Trepoff cu inspectorulu carcerului si vedindu arestantii, reflectá aspru cestui din urma, că-ci suferé că se se preamble la olata persóne amestecate și arestate pentru un'a si aceeași causa? Bogoljuboff se apropia de generalu, isi descopere capulu și i-spune, că densulu este arestatu pentru alta causa. La aceste i-striga generalulu: „Nu cu tine vorbescu! Cum te chiama pe tine? Esti condamnatu dejá?“ Bogoljuboff respunde ca da, atunci generalulu striga inspectorulu: „În carceru cu elu!“ si se duse mai departe. Intorcându-se generalulu si aflandu pe Bogoljuboff totu în curte, i-striga cu mania: josu caciul'a! Dupa acésta se escá turburare formalá. Se dice că generalulu ar fi trasu arestantulu o palma, încátu i-a caditu caciul'a la pamentu, dup'aceea ordoná se bage pe toti arestantii în chilli, anuntiandu totu-odata, ca Bogoljuboff va fi pedepsitu cu niiele pentru portarea-i necuviintiósa. Scirea acésta produse unu resimtiu generale în toti arestantii. Érá pe aci se erumpa revolta formalá între arestanti, cari vedeau nedreptatea barbara ce se facea sociului lor. Pedéps'a avea se se execute publice în curte, în presentia totoruru arestantiloru; fiindu inse ca érá téma ca se va nasce vre-o revolta, s'a executatu a parte într'unu coridoru, de unde se

acésta crima, dara natiunea magiara nici-odata. Căci deca cununi'a s'ar lua din manile clerului, anume ale celui catholicu si celui gr. resariteanu, fôrte multe casatorii de confessiuni amestecate, pe care preotimea le impedece prin miulôce diverse, cu ajutoriulu casatoriei civile s'aru închiâie, si asia de es. multe mii de ungrôice care astadi nu se potu marita, si-aru lua barbati de romani s'eu serbi, apoi pruncii carii li s'aru nasce, iar magiarisa forte usioru (ut figurae docent). Fetiorii magiari érași aru lua „oláh fátakat“ si rác Iubovnikát, deca le aru afla frumôse si bogate (si apoi dómne, multe femei romane suntu de frumsetia antica, classica).

(Va urma.)

Transilvani'a.

Dela Sinodu. Din cauza că in dio'a candu scriemu aceste, ôrele tiparirii acestui Nr. au inaintatu fôrte, ne vedemu constrinsi a reserva alu treilea raportu pentru Nr. viitoriu si a ne margini asta-data numai la rectificarea unui pasagiu din alu doilea raportu. Acea rectificare suna:

„Sibiiu, 2/14 Maiu 1878. Nainte de tôte rogu pe onorabil'a redactiune a „Observatoriului“ se rectifice, ér stimabilulu lectoru se citésca eroarea strecurata in raportulu meu publicatu in Nr. 35 si anume: la pasagiulu penultimu cumca: „nu deputatulu Dr. Racuciu, ci dlu Dr. Borcia s'au aflatu indemnata a anuncia a priori testimonium paupertatis sinodului, deca acela s'ar demite intru a mai reasume cestiunea alegerei de asesoru referinte consistorialu in senatulu strinsu bisericescu, precumu propusese deputatulu Dr. Racuciu; apoi mai adaugu inca si acea episoda caracteristica, că acei dni deputati din cutare partida pretinsa reformatória si regeneratória, se aflau intr'o perplesitate, candu afirmatiunea loru despre genuinulu textu alu resolutiunei imperatesci se combatú si demustrá la evidentiã de nefundata; ér' dlu Dr. Borcia strimtoratu prin provôcarea la informatiunea densului, că totu-odata si a fiscalulu consistorialu, se vediu necesitatu a declara: cumca elu in sinodu nu figurédia cá atare.

Sibiiu. (Diverse). Inainte numai cu câtiva ani se mai aflá ômeni usiori, cari isi batea jocu de diaria deca vorbia despre amblarea timpului. Astadi tocma din contra, ômenii cunoscu că dela plôia s'eu seceta, uneori câte dela o bruma depende esistenti'a milióneloru de locuitori, avutii de milióne, specule comerciali de intinderi pe sute de milióne. De aceea facu fôrte bine acei domni corespondenti, carii la ocasiuni punu câte unu postscriptu, fia si numai de câte 4—5 linii despre amblarea timpului si starea semenaturiloru. Acésta nu este jocaria, ci este o importanta economia nationala.

In regiunea Sibiiului a ploatu bine joi in 9 Maiu 1/2 di si alalta eri mai pucinu, dupa care

audiau numai tipetele nefericitului, care suferi doue dieci si cinci de nuiele. Barbari'a acésta facú o impresiune inforatôre asupra toturoru arestantiloru *).

* * *

Diu'a de 12 aprile era destinata cá di de pertractare pentru atentatôrea lui Trepoff.

Sal'a tribunalului era indesuita de unu publicu alesu din tôte clasele societâti, numerosu precum nu s'au mai vediu in Russi'a nici-odata: Insusi principele Gorciakoff, veteranulu diplomatu, care conduce astadi destinele Russiei, pentru momentuositatea causei, n'a lipsitu din sal'a de pertractare. Agerulu diplomatu intielege prea bine importanti'a acestui procesu si vede consecentiile lui.

Pe banc'a juriului se afla noue functionari de statu, unu nobilu, unu comerciantu si unu artistu.

Presedintele tribunalului Coni, face unele întrebări acusatelui, la care acésta raspunde, că motivele, cari au indemnato se întreprinda assassinulu cunoscutu le va comunicá dupa ascultarea martoriloru; la ceea ce i reflecta presedintele, că dens'a e in dreptu, dupa fashiunea fia-carui martoru a dá esplicari si ca la întrebările ce i-se voru pune, pôte raspunde, cum va aflá ea mai bine. „Acestea cadu in dreptulu dtale“ o assecurá presedintele.

Dupa ascultarea martoriloru, inculpat'a fashiuneza urmatôrele: Numele meu adevratu este Viera Sassulici. Sunt fiica de capitanu. Prim'a educatiune mi-am facut'o intr'unu pensionatu privatu din Moscva. Aici facui cunoscentia cu o domnisora Neciajeff, prin acést'a cu fratele ei, arestatu mai tardiu, ca criminalistu politicu. „Pentru primirea a 3—4 epistole adresate mie si predate lui Neciajeff, am fostu suspencionata de complicea acestuia si arestatu in fortareti'a Petru-Paulu, unde petrecui doi ani întregi in cea mai stricta singu-

*) Intocma precumu facea si in patri'a nôstra si in cele mai multe provincii ale monarchiei austriace pâna câtra anulu 1860, pe alocurea inca si dupa aceea, pre candu adeca bataile barbatiloru cu betie de alunu dela 12 pâna la 50 de lovituri, ale femeiloru si scolariloru cu nuiele pe pielea gôla, s'eu corbaci de piele lata preste spate, cá si alte torturi, era de tôte dilele. Not'a Red.

urmâ ventu fôrte rece. De altumentrea dupa tôte scriile meteorologice venite din celelalte tieri europene, lun'a Maiu este in unele parti asia de rece, in câtu a si ninsu la munti. Pe la Clusiu inca a ploatu bine, dar' apoi a si brumatu, fora se strice mai multu, de câtu numai plantele cele mai delicate din gradina.

Epizooti'a incubata in comun'a Sielimberu mai insufla mare grija, căci érași au picatu mai multe capete de vite. Acumu inse s'a decisu, că in acea comuna se fia visitate cu rigóre tôte vitele cornute si tôte cele aflate sanetose se fia taiate pe la macelarii, dupace voru fi pretiuite in consciintia; dupa aceea locuitorii se'si cumpere altele dela locuri sanetose.

Despre mobilisare lumea vrea se scia, că pe aici se concentra 20 ba 50 de mii ôste noua imperatésca, firesce „din mila si iubire câtra valachi.“ Noi din aceste nu vedemu mai nimic. Fetiorii de reserva se adunara din tôte comunele la exercitiu de primavera, venira si câtiva oficiari de geniu; atâta e totu. Dara ce se si mai faca atâtea spese cu mobilisarea de „fric'a“ valachiloru, candu éta că le veni in ajutoriu Batrachomyomachi'a valachiloru, adeca batali'a cea mare orthographica, care 'ia facutu se se desbine in doue castre, de daco-romani si valachi, precumu se constata prin prea umilite raporturi ajunse la B.-Pesta si Vien'a de câteva luni încôce din Iasi, Bucuresci, Cernauti, Sibiiu, Oradea etc. Căta crutiare de milióne facuta prin activitatea philologiloru noi nouleti. La decoratiuni, la cavalerii cu ei cu toti, pentru marele meritu de a fi linistitu ânimele frumôseloru dómne dela Clusiu, Desiu, Murasiani etc.

Ungari'a.

B.-Pesta. Érași desbateri fôrte interesante). In trei siedintie din 9 pâna in 11 l. c. s'a luat in discussiunea casei deputatoru unulu din cele mai mari drepturi omenesci, adeca dreptulu de adunari si reuniuni, care in Ungari'a si Transilvani'a nu este nici enuntiatu nici regulatu pâna in dio'a de astadi prin vreo lege constitutivale si totu-odata intielépta; de câtu este numai strimtoratu, s'eu precumu afirmara câtiva deputati, chiaru confiscatu prin ordonantie ministeriali despotice. Ocasione la aceste desbateri se dete prin bine cunoscut'a ordonantia a ministrului Tisza de candu cu spargerea ferestriloru lui in Dec. a. tr. din caus'a caderei Plevnei. Comitatu Pest-Pilis-Solt reclamandu contra ordonantie la dieta cerú, că dreptulu omenescu de a se aduna se fia regulatu prin lege. Petitiunea luata in discussiune, produse in dieta unu adevratu orcanu. Comisiunea de petitiuni recunoscu necesitatea de a se regula drep-

*) Bellulu celu de 10 ani alu bróscelor cu síórecii, compusu de poetulu Pigres din Cari'a, publicatu sub numele lui Omeru.

ratate; mam'a nici chiar o singura data n'a fostu admisa se me védia in restempulu acésta. In decursulu arestareii mele am fostu luata la interogatoriu numai de doue-ori, in câtu trebuia se credu, ca si-au uitatu de mine. Dupa doi ani, ne aflandu-se motive de a me predá justitiei, me eliberara. Me dusei la mama-mea. De libertatea mea inse nu me pociu bucurá indelungatu in cas'a parintésca. Dupa 7 dile fuseiu de nou arestatu si aruncatu in inchisóre, apoi dupa câte-va dile pe cale administrativa, escortata de doi gendarmi, intr'o haina usióra si paletot am fostu transportata la Krestzy si acolo predata pretorelui de cercu. Aici eram pusa sub inspectiune politiana, poteam ambla prin tóta cetatea, numai sambat'a, trebuia se me prezentu la pretore. Tóta averea mea se compunea pe atunci din o rubla, o scatula cu confecti si din o carte francesca. Din Krestzy am ratacitu apoi in tôte directiunile, mai antaiu la Twer, la Soligalici, Charcow, in fine eliberata de supraveghiarea administrativa, ajunsei in guvernamentulu Pens'a. Acolo cetiuu din intemplantu in „Norwoja Wremja“ notiti'a despre casulu lui Bogoljuboff. Sosindu indata dup'acésta la Petruburg m'am informatu si mi s'a asigurat, că intemplantu cu Bogoljuboff este adevratu. Dar' chiaru din experientia propria cunosceam suferintiele singuratâti; sciám, că criminalii politici se tienu arestatu câte 3—4 ani, ér' unii nici nu mai esu cu vietia de acolo*). De aceea casulu lui Bogoljuboff a facutu o impresiune inforatôre asup'r'a mea: Nici nu 'mi poteam inchipu, ca pôte cineva batjocori pe altulu, cum s'a intemplantu aci, fora a fi pedepsitu. In vederile aceste m'am decisu si am comisú fapt'a, care me aduse pe bancele aceste.

Prin assassinarea generalului voiam se tragu atentiunea lumii, că pe viitoriu se nu se mai intemple o atare barbaria, cum e si acést'a!

(Va urma.)

*) Tocma asia era tractati arestantii politici austriaci pâna in anulu 1860 inchisi prin fortaretiile Spielberg (la Brünn) Kufstein (Tirolu), Szegedin, Aradu etc., éra ai Prussiei la Spandau si pe aitra. Not'a Red.

tulu acesta prin lege bine respicata. Din contru L. Mocsary cu alti 9 Kossuthiani face contrapropunere, că diet'a se enuntie, că acestu dreptu in nascutu omulu nu are nici-o trebuintia se fia regulatu prin nici-o lege positiva, căci elu se intielege de sine si purcede chiaru din natur'a constitutivale. Se scôla inse Desideriu Szilágyi profesor la universitate cu alta propunere subscrisa de 1. deputati, intre carii doi baroni si unu comite, c diet'a se transmitea petitiunea comitatului la ministru se'lu infrunte, căci a cutediatu se confiscu unu dreptu asia de esentiale alu cetatieniloru statului se'lu constringa a'si revoca despotic'a ordonantia totu-odata diet'a se esmita comisiune de 9 membri spre a prepara unu proiectu de lege pe temeiu libertatiei de reuniuni si adunari, la a carui exercitare guvernulu se fia auctorisatu numai a supra veghia, că se nu se intemple escese si turburari. De aci incolo desbaterile devenira asia de seriose in câtu Szilágyi si alti câtiva declarara, că in casu candu guvernulu ar mai cutedia se confiscu dreptulu de reuniuni si adunari, poporulu este in dreptu si respinga forti'a cu fortia. La aceste ministru Tisza inversiunatu numi pe Szilágyi indemnatori la rebeliuni si nedemnu de a mai fi profesor. Si intielege că acesta nu'i remase datoriu, ci ilu tai dicundu'i, că pre candu era Tisza in opozitiune densulu a fostu acela, care incuragiase pe poporu că se se apere cu sap'a si cu furc'a. In fine abia in 11 propunerile se pusera la votu, si ministeriulu invinse numai cu maioritate de 32. — Fiindu aceste desbateri de importantia vitale, mai alesu pentru noi romanii, carii ne simtimu ferecati in toti pasii nostri ce voimu a face pe terenulu vietie publice chiaru si in afacerile nôstre eclesiastice, vomu reveni la ele ceva mai pe largu.

Germani'a.

Berolinu. Unu atentatu din cele mai desperate comise in 11 Maiu dupa amiédi contra octogenariulu imperatu Wilhelm, unu june de 21 ani anume Enricu Max Hödel, numitu si Lehman din Lipsi'a. Imperatulu insocitu de fia-sa marea ducesa de Baden trecea cu trasur'a in preambulare, pre candu acelu omu desperatu trase cu revolverulu de trei-ori asupra imperatului, fora a'lu nemerí. Trasur'a se oprí la momentu; fetiorulu de pe capra si alti ômeni apucara pe Lehman cá se'lu sfarme, dara politi'a oprí si'lu duse. Intrebatu de fapt'a sa criminalu respunde, că ne avendu din ce mai trai, cá socialistu ce este, a comisu crim'a cu scopu de a documenta din nou starea desperata a classelor sarace. Imperatulu se întorse iute la palatu, unde apoi alergara tôte auctoritatile si poporu dieci de mii spre a'lu felicita că a scapatu cu vietia. Acesta este alu treilea atentatu comisu asupra imperatului Wilhelmu, adeca celu dela Mogunti'a (Mainz) din a. 1848 pre candu inca nu siedea pe tronu si era fôrte nepopularu, apoi din 14 Iuliu 1861 dela Baden-Baden unde trasese asupra M. Sale studente Oscaru Becker, vetamandu'lu usioru la gütu.

A voi se ucida pe unu omu de 81 de ani, fia acela de ori-ce stare si rang, este simptom'a cea mai trista a starii sociale depravate si desperate, éra consecentiile faptei sunt de comunu fôrte rele pentru popôra.

Romani'a.

Pe langa patriotismulu adevratiloru romani, pare că vedi cu ochii lucrandu si man'a Provedintiei pe de asupra tierii spre salvarea ei. Abia este 1 luna, de candu lumea incepuse a crede, că Romani'a va fi sfarmata de câtra russi. Romanii raspunde prin vocea Domnului loru: Se pôte că ne veti sfarma, eara vii niciodata nu ne veti desarma. Pucine dile la miulocu si se innoiesce conventiunea din 4/16 Aprile a. tr. intre Romani'a si Russi'a. Generalii russi inse incepu, dupa vechi'a loru datina, se dea unoru puncte intielesu pe dosu, buna-óra cumu se intempla si in Ungari'a cu legea de nationalitati. Cea mai de aprôpe ocasiune de conflictu se dete prin venirea la Bucuresci a doi anglii maioru Bladenburg si ingeneru Wilhelm Gill. Acestora le casiuase, precumu casiuana angiloru fôrte desu lucruri de aceste, că trecundu in Bulgari'a, tocma acumu, in epoc'a conflictelor, se ia planulu dela Plevn'a cu tôte situatiunile în care se aflasera trupele beligerante. Paspôrtele loru era in tóta regul'a, dara le trebuia Visa si specie de salvus conductus. Se intielege că auctoritatile romanesci nu avea nimic in contra. Generalulu russescu Cercassoff si capulu politiei secrete russesci colonelu Nicolici inca le facu pe voia.

Anglii mersera la Giurgiu, de unde era se plece n Bulgari'a. Trecendu spre posta, gendarmii russi ii apuca si smulgendu-le scrisorile din mana, voia se'i si arestodie in modu brutale. Anglii scapa cu rug'a in casele dlui Iepurescu, presidente alu comitetului municipale. Atunci patrole russesci conluse de unu oficiariu incongiura casele dlui Iepurescu, care inse protesta cu tota energi'a contra calcarei dreptului de asilu pe teritoriulu Romaniei, unde armat'a russesca nu are nici-unu dreptu se arestodie pe cineva. In acelea minute alérgea acolo dn. Caramanliu prefectulu districtului, dupace mai antaiu telegrafase casulu cátra min. Cogalniceanu, si trimisese totuodata unu secretariu la generalulu russescu Aller, stationatu in Giurgiu, cá se'si revóce ordinulu de arestare. Acelu generalu declina competent'i'a sa in acea afacere, dara numesce pe altulu, care inse isi caute de drumu. Atunci prefectulu luandu optu dorobanti si optu calarasi plecà asupra patróloru russesci, pe care le provocà cá se se retraga, cá de nu, elu e decisu a respinge forti'a cu fortia. Acumu era doi capitani russi cu patrolele, carii respundu scurtu, cá au ordinu dela Bucuresci, dela generalii loru. Atunci Caramanliu comandà celoru 16 ostasi se incarce arm'a si dete russiloru cinc minute cá se se retraga, cá de nu, elu comanda focu. Russii se retrasera intre proteste. Anglii fusera luati sub protectiunea armelor romanesci si trimisi la Bucuresci, cá se'si aléga cu Cercasoff si Nicolici. „Neintielegere a fostu“, respunsera acestia, éra si dupa vechi'a datina (cunoscuta si in Transilvani'a). Angliloru li se dete noua salva guardi'a cá se tréca. Intr'aceea detese si dn. Cogalniceanu cele mai energióse instructiuni, cá prefectulu se aperse drepturile tierci pàna la estremu. Prefectulu o facuse.

Credeti óre cá din acea brutalitate russesca s'au nascutu conflicte multu mai serióse? Tocma din contra; cá-ci éta surprindietóri'a scire oficiale, pe care o aflamu in diarielu din capitala, din care éra si invetiamu, ce minunatu de bine cunoscú romanii pe russi. Din conflictu esí ospetiu, adeca:

Sambata, 22 Aprile st. v. (4 Maiu). Domnitorulu si Dómna au intrunitu la prandiu pe generalulu Drenteln, adjutantulu generalu alu M. S. Imperatului Russiei si comandantu alu trupeloru asiediate pe bas'a de operatiune a armatei imperiale. Generalulu maioru Tscherkassoff, siefu de statu-maioru alu acestoru trupe, locot-generalu Golinsky, mai multi generali si oficiari superiori russi, pe generalulu de divisie Al. Cernatu, ministru de resbelu, pe dnu generalu alu serviciulu sanitaru cu mai multi dni oficiari superiori, peste totu mai bine de 30 persóne.

Acelu prandiu domnescu este asta-data fórté semnificativu. Este adeca sciutu, cá dupa publicarea pacei dela St. Stefano atàta urgia domnia intre oficiarii romani si russi, in cátu nice nu se mai salutà unii pe alii conformu regulamentelor si buneii cuviintie; dara de candu armat'a Romaniei ocupà escelentele positiuni din Romani'a si de candu gubernulu seu pasí in faci'a Europei cu protestele sale curagióse, ddni oficiari se saluta éra si cá frati de arme. Vedi asia si ér asia, éra nu cu capulu pe tipsia.

Cá gubernulu e decisu a tiené trupe númerose sub arme, se póte combina si din nou'a liferatiune (furnitura) militaria de cantitati relative mari, publicate prin Monitoru, din care aflamu acestea:

Licitatie de furnituri militare. — La 18/30 Maiu, anulu curentu la ora 3 dupa amédi, se va tinea licitatie la Bucuresci in localulu ministeriulu de resboiu, pentru aprovisionarea efectelor mai jos notate, adica: 16000 pantaloni suri pentru armat'a permanenta, 5400 diferite chipiuri*) pentru infanterie, 2600 chipiuri pentru artilerie, trenu si gendarmaria pedestra, 4700 caciuli pentru rosiori, 1200 palarii pentru venatori, 8800 capele de postavu civitu**) pentru armat'a permanenta, 18000 raniti***) complete de pandia gudronata, cu cárlige si colantele loru, 18000 gemantane de pandia gudronata complete, 20 corturi complete pentru oficiari superiori si 100 corturi complete pentru oficiari inferiori.

Acésta licitatie se va efectua conformu legeri contabilitatei, art. 40 pàna la 57. Materialulu trebuie se fia dupa modelulu ce se afla la ministeriu. Licitati'a se face prin oferte sau asupra totalulu efectelor, sau si in parte. Pentru casulu d'intieiu garanti'a este de 125000 lei: in casulu din urma, de 15% din valórea oferita. Terminulu predarei va fia mactimum de 50 dile, daca tóte efectele se voru adjudeca asupra unei singure persóne, de 40 dile daca se voru adjudeca asupra mai multora.

Pentru Ministru Cernat. col. Barutz.

De a mai fostu pe vreunu tronulu o dómna, regina, imperatesa iubita de poporulu intregu alu tierci, apoi M. Sa Domn'a Elisabeth'a august'a Consorta a lui Carolu I. ia unu locu de frunte intre Dómnele intieiepte, bune, milóse si mari patrióte. Dara si poporulu nu scapa nici-una din

ocasiunile in care isi póte manifesta sentimentele sale de iubire si de omagiu cátra acea Dómna, care pe langa tóte celelalte virtuti isi luà de problema a vietiei sale a'si apropiata perfectu limb'a nationale, in cátu astadi avemu din pén'a M. Sale unu numeru considerabile de poesii romanesci traduse si publicate in limb'a germana cu scopu de a face cunoscute frumósele thesaure ale limbei la publiculu celu competente germanu. Ocasione mai próspeta de a'i aduce Domnei omagie natiunei se dede la dio'a sa onomastica (5 Maiu n. 24 Aprile), despre care citimu:

Luni, 24 Aprile st. v. (6 Maiu), diua onomastica a M. S. Dómnei, s'a celebratu unu Te-Deum, la 11 ore deminétia, in biserica Mitropoliei, de Mitropolitulu Primatu, la care au asistatu d-nii ministrii, inaltele corpuri ale Statulu si functionarii superiori civili si militari. La acésta ceremonie érau fatia d. agentu diplomaticu si consulu generalu alu Russiei si es. S. generalu Drenteln cu statulu seu majoru. Dupa terminarea serviciulu divinulu, Domnitorulu si Dómna au primitu la Palatu felicitarile dloru ministrii si ale casei Domnesci. Unu mare numeru de persóne din stàrile sociale au venitu de s'au inseris la Palatu. In aceeasi di, in tóte orasielu din tiera s'a celebratu prin Te-Deum, si prin visite oficiale, primite de prefecti de la autoritãtãle districtuale si de la numerosii cetatieni, cari au venitu se depuna omagie si felicitarile loru pentru Suveranii Romaniloru.

— Missiunea eminentelui barbatu de statu Dim. Sturdza dete éra si ocazione la atàtea conjecturi fabulose, in cátu ministeriulu se vedíu indemnatu a declara prin „Mouitorulu of.“, cá dn. Sturdza fu trimisu numai la B.-Pesta cu scopu de a midiu-loci amanarea junctiunei calei ferate pe la Orsióv'a pàna candu gubernulu va fia in stare de a termina si cealalta cale ferata prin muntii Praovei pàna la Predealu spre Brasiovu, éra de missiune politica nu e vorba, prin urmare diarielu magiare isi facu in acestu punctu spaima órba; séu cá ele astépta missiuni de acelea politice; noue inse ni se pare cá au intardiatu cu ele mai virtosu dupa-ce romanii au invetiatu de multu se merga la Londra, Parisu, Rom'a, Berolinu, St. Petersburg, fóra a mai trece si prin B.-Pesta.

— Furturi si sparger de locuri incuiate, batãi si omoruri totu mai sunt la ordinea dilei atàtu in capitala, cátu si in alte locuri pe unde se afla trupe rusesci. Ce e dreptu inse, cele mai multe crime le comitu asia numitii pahonti (carausi) muscalesci veniti pe urm'a trupeloru, ómeni barbari, semi-selbatici si necurati; éra cu aceia rivalisédia jidovii muscalesci, adeverate lapedaturi ale societatiei omenesi unii cá si altii. Pe langa acésta calamitate mare populatiunea mai este fórté ingrijata inca si din caus'a marelui numeru de spitale muscalesci, in care jacu si moru bolnavii de tiphus (langóre négra) contagiósa cu sutele. Administratiunea trupeloru face totu ce'i stà prin putintia spre a miciora relele acestea, inse fára vreunu succesu doritu. Miile de cadavre de vite si omenesi de pe la orasielu si satele danubiane s'au curatitu, respective ingropatu si nimicitu in conditiuni igienice asia, cá operatiunea pre cátu gretiósa, pe atàta periculósa a costatu 40 mii franci (16 mii fl.).

Comandantii supremi ai ambelor armate au datu Ordinulu de di, prin care comanda strinsu cea mai corecta colegialitate si camaraderia intre trupele rusesci si romanesci!

Correspondentie particularie ale „Observatoriulu“.

Desiu, la 1 Maiu 1878. (Egalitate si dreptate in comitatulu Solnoc-Doboca. Ve inpartesimu urmatoriele date, cá totu atàtea probe ale nedreptatiei si chiaru ale necuvenintiei, nu pentru cá ele aru fia raritate in diu'a de astadi, ci pentru cá póte nu voru fia in totu loculu asia batatorie la ochi cá la noi.

La alegerile reprezentantiloru municipali din acestu comitatu a desvoltatu inteligenti'a romanésca o activitate extraordinaria. Dara lupt'a fu neegala. Cei dela putere au facutu intrebuintiare de tote medilocele violente pentru a intimidà pre alegatori. Inca inainte de alegere au fostu unii si alii incarcerati sub pretestu cá au turburatu linisea, candu au datu espressionu simpatiei loru naturale pentru luptele romaniloru cu turcii. Comune cu alegatori multi romani s'au inpartitu in contra pusetiunei naturale, la unu locu de alegere departatu, cá se nu pota luà alegatorii parte. Aceste n'au ajunsu; la alegeri subprefectii au pusu tota puterea loru in cumpena; bilete cu numele celoru ce erau se fia alesu s'au inpartitu prin ei notariloru si jidiloru pre cale oficiosa. La Csáki-Gorbo a desvoltatu domnulu subprefectu cea mai mare activitate; — voturile se culegeau in curtea domnesca, pana ajungeau alegatorii in chili'a unde se descarcau de votu, trebuiau se treca prin alte trei chilii, unde erau postati subprefectulu, cu ai sei in ordine. Pe preoti vrednici iau amenintiatu cu inchisore. Intrerupenduse alegerea la ameadu, continuarea ei a remasu sub dispunerea presiedintelui, care dupa prandiu a venitu cu subprefectulu singuri. La urna persone neindreptatite au datu votu; dara si asia totu numai cu o mica maioritate au invinsu cei dela putere.

In cercurile de alegere Panticeu, Ileanda, Rohia,

Masica fiindu alegatorii cu putiena esceptiune toti romani, s'au alesu asemenea romani. Alegatorii romani au reclamatu in contra alegerei dela Csáki-Gorbo. Din partea contraria s'au facutu reclamatuni in contra alegeloru intemplate la Panticeu, Ileanda, Rohia, Masica. — Ce nu au potutu ispravi auctoritatile comitatulu cu forti'a — a suplinitu comisiunea de verificare cu nedreptatea.

Reclamatune romaniloru contra alegerei din Cs. Gorbo de si se provocà la martori (chiaru si unguri) fu rieieptata, din motivu cá nu dovedesce nemicu. Alegerea dela Masica si Panticeu o au nemicitu, fóra se face celu pucinu cercetare.

Intru acea s'a organisatu municipiulu cu eschiderea celoru patru cercuri mari cari trebuiau se dea aprópe la 50 reprezentanti municipali. S'a facutu dupa acésta alegere noua la Panticeu si Masica. La Panticeu a invinsu sil'a, éra la Masica au statu alegatorii neclatiti, alegendu din sinulu seu pre reprezentanti. Furi'a a devenitu mare, de unde au romanii curagiulu se aléga pre cine voiescu dinsic.

Comisiunea verificatoria a nemicitu si acésta a doua alegere din Masica, si cu acést'a ocazione a nemicitu si alegerile din Ileanda si Rohia, care cercuri stau de 5 luni nerepresentate.

Motivu pentru acésta decisiune nu este, cercetari nu sau facutu, ci au cerutu relatiune dela subprefectu, care dice cá dascalii au agítatu in dilele de mai inainte si ca conducatoriulu alegerei aru fia disu alegatoriloru, se nu asculte neci de szolgabirãu neci de notariu, de popa etc., ci se dea votulu dupa convingerea loru. Urmarea ca sau alesu „mind oláh popák és dászkelek“ este periculosa pentru statu. Aceste au servitu de motivu pentru nemicirea alegeriloru.

Despre acésta decisiune a comisiunei verificatorie nu au insciintiatu pre cei interesati. In adunarea generala din 25 a. l. Aprile s'a propusu caus'a acést'a pentru publicarea alegeriloru noue. La acestu objectu advocatulu Munteanu facu motiunea, cá adunarea se 'si esprime nemultiamirea facia de procederea injusta a comisiunei verificatorie, — si se se publice alegeri noue, pentru restituirea libertatei de alegere; se faca pre alegatori atenti la drepturile lor, si cu deosebire la acea inpregiurare, cá auctoritatiloru oficiose si privatiloru se nu le fia permis se faca neci unu felu de pressione.

O nedreptate iti aduce alta aminte. Observandu-se de unu tempu incóce cá v.comitele in atingere cu comunele curatu romanesci nu permite alta correspondintia decátu in limb'a statulu, advocatulu G. Manu a facutu o motiune cá „adunarea se invite pre v.comitele a observá si a face se fia observate dispusetiunile art. de lege 44 dela 1868. —

Aceste doué motiuni propuse in modu forte lealu, s'au pertractatu a dou'a di, candu corulu oficiosu dá tonulu. Cele mai infame insulte (de turburatori si tradatori de patria) au trebuitu se suferé aparatori acestoru motiuni advocatii Manu, Munteanu si Stetiu. Chiaru si acea li s'a imputatu, cá vorbescu in familia romanesc. Modulu neumanu alu desbateriloru ilu caracterisédia vorbirea in pertinenta a unuia din oratori principali, adeca unu subprefectu care intre aplause generali a declaratu, ca densulu da probe despre simpatia sa pentru natiunea romana prin acea, cá elu (omu necasatoritu ce e) 'si petrece pe sate cu neveste romanesci, — si servitorea sa inca e romana. Urmarea acestoru desbateri fu, cá ambe motiunile au caditu, si medlocitu s'a enuntiatu cá bine au lucratu cei ce asuprescu pe alegatori si i impedece in dreptulu loru de alegere; éra v.comitelu neci cá i se recomanda a respectá legea pentru egala indreptare a nationalitatiloru.

In acésta adunare s'au mai luat decisiuni, care dau probe despre simtiulu de dreptate a domniloru dilei. De exemplu dintr'unu incidentu dela Santu-Petru a decisu adunarea, cá fostii iobagi nu au avutu si nu au dreptulu de a vinde beutere spirituose, in cele 3 luni dela St. Mihaiu pana la anulu nou, ci acestu dreptu este alu comunei; va se dica alu domniloru, alu fostiloru iobagi si alu celoru domiciliati in comuna. Firesce ca dreptulu proprietariloru remane neatinsu in folosintia acestora.

Desbatere sgomotósa s'a facutu si despre foi'a oficiosa a Comitatulu. Acésta foia se tiparesce in tipografi'a Comitatu supremu si sociulu seu in Desiu; este o cola mica, cuprinsulu ei aru fia se fia beletristicu, socialu, economicu, — este inse mai multu polemicu, din candu in candu politicu si preste totu localu si personalu. Cei mai buni articlii au fostu pana acumu aceia, in care tratédia, despre vardia (curechiu) si pome.

Acést'a foia titulata Szolnok-Doboka vrendu ne vrendu o prenumera mai tóte comunele.

Unu membru alu reprezentatiei municipale (unguru) facu motiunea, cá de orace Comitatu nu are trebuintia de foia oficiosa, si cuprinsulu foiei este de o valore forte mica, si de orece titul'a oficiosa a datu cauza la abusuri prin acea, cá cu ajutorulu acelei titule s'a inpusu comunelor cá detorintia a prenumera la numit'a foia; se se stérge titulatur'a oficiosa, si se li se faca comunelor cunoscutu, cá nu suntu indetorate a-o prenumera.

Firesce cá si aceasta propunere a caditu. Erá de prevediutu cá adunarea in carea presiede proprietariulu tipografie, — iau parte membrii redactiunei si amploiatii subordinati, nu va primi o propunere cá acea.

Acestu-a este numai unu numeru micu alu abuseriloru pe care le suferimu. Speranti'a ce o avemu in barbati'a propria si in invingerea dreptatei ne mai scapa de perire; dara cea mai mare durere ni o face lovitur'a ce o suferimu dela ai nostri;

Consistoriulu Gr. C. de Gherla a destituitu pre mai multi docenti — si a stramatatu pre docentulu primariu si preotulu din Lapusulu ungurescu la o parochia mica, pentruca au desteptatu pre alegatori a 'si cunoscú drepturile lor.

Audimu cá mai multi preoti sunt dojeniti, se nu

*) Caciule.

**) Venetu.

***) Vitielu, adeca sacu ce pórtã soldatii de infanterie.

agite in contra candidatului ungurescu, ca voru fi pe-depsiti.*)

Seraca lume, — la o aratare esagerata a cutarui subprefectu si la recercarea comitelui supremu se pe-depsesca superioritatile basericesci pre omenii sei fora cercetare si nevinovati. Acesta persecutiune neumana trebe se se resbune ea pre ea singura; eara auctoritatilor basericesci care ori din frica, ori din respecte pseudo-oportune, ori din consideratiuni mai inalte, ori cu privire la vacanti'a episcopiei din Urbea mare, se dau instrumente la violentia si calcarea drepturilor cetatienesci, — Dumnedieu se le ierte pecatele!

Varietati.

Bucuresci, 29 Aprilie st. v. M. S. Domnitoriulu a plecatu din capitala astadi la 5^{3/4} ore dupa amedi, insocitu de cãtra d. ministru de resbelu, spre a inspecta armat'a de peste Oltu.

(Necrologu). Poetulu Dimitrie Petrino, celu mai talentatu si mai distinsu literatu de preste Molna, supranumitu Bardulu Bucovinei, suplinitoriu de literatura si istori'a romana la facultatea din Iasi si bibliotecariu in aceeași capitala, si-a datu sffrsitul ieri, dupa o zacere de 3 septemani in spitalulu brancovenescu din capitala.

Mãne, luni, la 12 ore va fi inmormentatu la cimenterulu Sierban-Voda. Speramu cã statulu si primari'a voru face totu ce voru putã pentru a se da nisce demne onoruri funebre acestui patriotu, acestui poetu care intretinea in noi viulu doru alu iubitei Bucovine.

Cortegiulu va porni de la biseric'a Balasi'a.

(„Dorob.“)

Dimitrie Petrino a fostu fiulu dlui m. proprietariu Petru Petrino si alu dõmnei Eufrosina, nasc. Hormuzache.

(Gustu anglesu). Individulu anume Niculi Englesu vrea ieri cu ori-ce pretiu se intre in palatu. In zadaru ilu opri sergentulu de la postu, cã-ci elu avea gustu se intre si pace. De aci impotrivirea. In fine, mantau'a sergentului fiindu rupta de navalitoriu, elu fu condusu arestululu politienescu. (D.)

(Cardinalulu mitropolitu Schwarzenberg) visitã scõl'a unui satu din dieces'a sa si puse unui scõlariu intrebarea, cã cine au inventatu prafulu de pusca? Baiatul nu scia, si ascultandu ceea ce 'i siopti vecinulu seu disse: „Schwarzenberg.“ „Ba nu, copilulu meu.“ „'lu corese docentulu.“ „de si famili'a Schwarzenberg este una din cele mai nobile si renumite ale Austriei — inse — inse prafulu de pusca nu l'au inventatu, ci Bertold Schwarz.“ Cardinalulu subrise si plecã.

(Unu diplomatu de scõl'a vechia) puse pe unu pictoru se 'i faca portretulu reprezentandu'lu cu man'a drẽpta intinsa asupra unui globu. Unu pacala vedindu portretulu acela si intrebatu fiindu, cã pe cine crede elu cã reprezenta acelu portretu, raspunde: „Acestu tablou este o alegoria care vrea se dica: Ignorantia domnesce lumea.“

(In Boston traiã) o dama, a carei moralitate era atatu de esagerata, in cãtu nu suferea ca in bibliotec'a ei opurile autorilor se stea pe acelasu repositoriu cu acelea ale autõreloru.

(O fãta betrana) voia se se marite in contra vointiei familiei sale cu unu barbatu micu de statura, uritu, ghibosu si prostu. Rudele 'i dicu: „Elu este unu monstru, unu idiotu, o caricatura de omu!“ „Aveti dreptate,“ le respunde mirẽs'a, „inse dẽca nu ve convine, cautati 'mi-pe altulu mai bunu!“

(Unu omu vanu) marturisi confesorelui pecatulu seu, cã adeca, tiene fõrte multu la sine. „Acesta nu face nemica,“ 'lu consola confesorele, „cu atãtu tienu mai pucinu ceilalti õmenii la d-ta.“

Geometri'a pentru Gimnasiale inferiõre

dupa Dr. Fr. cav. de Mocnik,

de Georgiu Vlassa, profesoriu gimnasiale.

(Respunsu la critic'a Dlui Censoru dñu Nr. 27 alu „Observatoriulu“ din anulu 1878).

(Fine.)

La pag. 6 am tradusu „eckige Körper“ cu „corpuri cornurate,“ si dlu C. me suatuesce, cã mai bine ar' fi

*) Acestu „Audimu“ nu se põte crede, dẽca nu se produce documentu autenticu, scriu. Nimeni nu põte lovã in drepturile civili si politice a le personelor eclesiastice si scolastice, fõra a cadã pe clin'a tiraniei. Nota Red.

fostu „corpuri solide“. La acest'a observezu, cã paragraful respectivu este destinatu a dá discipulilor in antecessu unu conceptu despre stereometria. Corpurile, ce se marginescu singuru de facie plane, ori cumu le potemu numã, numai solide nu, pentru-cã definitiunea acest'a ar' potã avã locu mai bene in fisica, unde e vorb'a despre calitatea agregativa a corpurilor, era nu si in geometria, care considera numai form'a, nu inse si calitatea lor. Unu corpu geometrice consideratu pote fi solidu, fluidu seu expansivu, si aceea nu alterãza valoarea lui geometrica. Unu vasu plinu cu vinu de figur'a unei prisme patrulaterali, cumu cugeta cã lu-ar' mesurã dlu C., nefiindu solidu obiectulu de mesuratu, de orace nu se mesura volumea vasulu cu margini cu totu, ci numai volumea interna plina cu vinu, eu lu-asi mesurã dupa volumea corpurilor cornurate, era dlu C. põte ar' trebui, neavendu legi speciali pentru fluide, se bẽ antaniu vinulu totu, si apoi se ne spuna cãtu a beutu, si prin urmare cãtu vinu a fostu in vasu. Me indoiescu inse, cã in casulu acelu-a ar' mai fi in stare de a calculã cev'a. Afora de aceea ce cugeta dlu C. ore spatiulu golu nu se tiene de stereometria? ore nu dupa stereometria mesura densulu cavitãtea toricelliana? E greu lucru a criticã dle C.? nu-i asia? Me miru cum de nu a observatu dlu C., cã definitiunea corpurilor cornurate se opune definitiunei corpurilor rotunde totu din acelu paragrafu. Cuventulu solidu inse nu e contradictoriu lui rotundu, si asia nu potã se aiba locu neci de cum in paragrafulu acelu-a. De cuventulu poliedru me am feritu, pentru-cã e grecescu, si discipulii miei in gimnasiulu inferioru inca neci idea nu au despre limb'a greca. Altmãntea se vede, cã dlu C. nu cunosce bine obiectulu cu care se ocupa, adeca geometria.

Neci planimetri'a, neci stereometri'a cã parti ale geometriei, nu au de obiectu corpurile, cu atãtu mai pucinu cele solide. Planimetri'a se ocupa cu spatiulu inchisu de doue dimensiuni: lungime si latime, stereometri'a se ocupa cu spatiulu inchisu de trei dimensiuni: lungime, latime si inaltime, si dela corpurile se face cu totulu abstractiune in geometria. Pentru aceea din acesti trei termini numai cuventulu planimetria corespunde scientiei, era celi alalti nu.

In partea II vorbindu despre cercu, numescu ari'a cerculu fõra deosebire, acum facia, acum suprafacia, acum aria. Dlu C. mi-dã instructiunea, cã cerculu are aria, era solidele (sic!) singure au suprafacia. Pentru ce atãtea distinctiuni? Ore suprafacia solidelor dlui C., nu se mesura dupa legile planimetriei? Solidele dlui C. au volumi si facie. Volumulu se mesura dupa legile stereometriei, faciele dupa a le planimetriei, si nu sciu ce deosebire-mi vã potã aretã intre faciele planimetrice si stereometrice. Dẽca nu este deosebire intre ele, atunci pentru ce pre unele se le numimu intre'o forma si pre altele intru alt'a. Numirea: suprafacia intrebuintiata esclusivu la solidele Dlui C., pote nasce confusiune, cã-ci prepusetiunea „supra“ arata, cã se mai afla inca una subfacia, care dlu C., de securu neci cu telescopele catoprice cele mai desvoltate, nu o vã afla, pre cãndu intrebuintiata fõra de osebire cu: aria si facia, arata cã cuvintele aceste sunt sinonime, si prepusetiunea supra-si pierde insemnãtea prein aceea, cã in cele alalte lipsesce. Ce atenge cuventele: tesa, teorema si axioma, dlu C. face intre ele o deosebire fõrte subtila, carea asia precum si-o intipuesce densulu nu esista, poftesca dẽca voliesce, si liẽ unu dictionarea grecescu in mana, si de securu se vã convinge.

Apoi mai adaugu, cã unu criticante criticãza erorile unui autoru, era nu si absurditãtis ce se nascu din unu cuventu, o litera seu põte chiaru numai o interpunctiune. Absurditãtis de comunu se ascriu culegatoriu de litere. In alte scientie, unde trebeu omulu se rationãze de multe ori fõrte profundu, se pote intemplã, cã cenev'a se nu observe tote relatiunile posibili, chiaru si cele mai ascunse ale conceptelor si faptelor, ce formãza obiectulu meditatiuniloru sale, si asia se sustiena cev'a, dein care in adeveru resulta unu ce contradictoriu seu absurdu, ast'a se templa fõrte desu in filosofia, istoria, si hipotesele fisice. In matematica inse, unde scientia e totu odata si certitudine si in specie in matematic'a inferiora asia cev'a nu se pote intemplã, cãci absurditãtea ar' sari in ochi. Dlu C. inse, care põte acum a criticãtu antani'a ora, mi-a imputatu si erorile tipografice mie, precum s. e. cã am sustienutu la pag. 53, cã $1^m \square = 100^m \square$ si altele pana la 6., cari tote dlu C. mi-le insira in critic'a s'a.

In tote criticele si recensuniile ce le-am cetitu in vietii mea, recensentele cu privire la erorile de tipariu sã pena, dẽca acele au trecut mesur'a comuna, si-a facutu observarea in fine, pentru cã autorulu la a dou'a editiune se fia mai cu luare aminte.

Cu privire la celi alalti termini ce mi-i recomanda dlu C. observezu, cã unii nu suntu de lipsa, precum s. e. triangiuri scalene, alții neci dlu C. nu-i desaproba ci dice numai cã suntu cu totulu noi. — Ore totu ce nou, dle C., e reu? atunci si critic'a domniei tale fiend noua, e rea.

In urma mai adaugu, cã dlu C. pentru a'mi critica si stilulu, a ruptu cãtev'a cuvinte de ici colã dein traducerea mea, si le a aratatu cã in panorama, cã cetitorii se-si potã face idea despre stilulu meu. Procedur'a acest'a-mi vene a o asemenã cu a acelu-a, care volindu a aratã, cã S. scriptura demanda senuciderea, s'a provocatu la dens'a asia: In s. scriptura e scriu: „Era Jud'a a mersu de s'a spendiuratu, mergi si fã si tu asemene.“ Stilulu dle C. este modulu individuale de esprimãre a cugetelor prein limba. — Prim'a conditiune a perfectiunei stilului este armonia perfecta a cugetulu cu vorbirea. In tote speciele de stilu, fia acelu-a impartitu in prosaicu, poeticu si oratoricu, ori in elegantu simplu si sublimu, seu conformu celoru trei tonuri deir musica, precumu-lu impartu astadi de comunu francesii. doue facultati a le omulu suntu in activitate, facultatea cugetatoria si sentitõria. Cea de antaiu face stilulu corectulu, cea de a dou'a frumosu. Corectitatea si frumseti'a suntu cele doue note esentiale a le stilulu. De corectitate se tiene puritatea limbei, chiaritatea si scurtimea. — De frumsetia se tiene redicãrea espresiunei dein domeniulu unei compositiuni mecanice, in domeniulu artei, armonia cuventelor, unitatea in varietate demnitãtea in observarea decentiei, vietii, ce se manifestãza in prefacerea nesensibilulu in sensibilu, si topirea abstractulu in concretu cu ajutorulu tropiloru si alu imaginiloru, si in urma naturalitate, ce se manifestãza in alegerea de espresiuni usiore si cãtu se pote mai acomodate obiectulu de exprimat. Nece una dein partile acestea constitutive ale stilulu nu le a amintitu dlu C., si apoi totusi voliesce a-mi fi criticãtu si stilulu. Pre calea acest'a ar' potã face dlu C. ridiculu chiaru si stilulu celu elegantu, sublimu si neajunsu dein Timaculu si Phaedrulu lui Plato, seu profesiunea de credentia a vicariulu savoyard dein confesiunile lui „Rousseau,“ cunoscutu de intrega lumea cã unu capu de opera inprivinti'a splendorei stilulu, seu pote chiaru si stilulu celu farmecatoriu si orbitoriu pentru frumsetia dein tragediele lui Shakespeare.

Cursulu monetelor in val. austr.

Vienna, 14 Maiu.

Galbinii imperat. de auru	fl.	5.75	er.
Moneta de 20 franci	„	9.75	„
Imperialu rusescu	„	9.80	„
Moneta germana de 20 marce	„	12.46	„
Sovereigns englesi	„	12.—	„
Lira turcẽsa	„	11.20	„
Monete austr. de argintu 100 fl.	„	105.40	„

Sz. 979. pres.

Concursu.

In tenõrea art. de lege XIV. din an. 1876 consiliulu municipale alu comitatulu Fagarasiu in siedinti'a sa tienuta in 3 Octombre 1877 au decisu infiintarea a douo cercuri medicale in tractulu Branului si anume: unulu alu Branului, in carele suntu confederate comunele Branului superiõre, Branului inferiõre si Tohanulu nou, cu 9492 suflete, cu locuintia in Branulu inferiõre; celalaltu alu Zernesciloru, in carele suntu confederate comunele Poian'a-Merului, Zernesci, Tohanulu vechiu, Olbacu, Cientiari si Vladeni cu 11484 suflete cu locuintia in Zernesci.

Spre ocuparea ver-unui din acestea posturi, pentru cari s'au sistemisatu cate unu salariu anuale de 300 fl. — se eschide prin acesta concursu pana in 10 Iuniu a. e.

Concursele instruite in intielesulu §-lui 74 art. de lege XVIII. 1871 se voru inainta la subscrisulu oficiu pretoriale pana la diu'a mai susu determinata.

Pretur'a Branului.

Branu, in 5 Maiu 1878.

(24) 1—3

The'a

antiarthritica si antirheumatica alui

WILHELM

curatitõre de sange spre a se folosi in ori-care anotempu cã singurululu midilocu curatitoriu de sange cu rezultate sigure.

Cu concessiunea cancel. c. r. de curte datu prin decisiune Vien'a, 7. dec. 1858.	Probata definitiv. Efecte exell. Resultatulu eminentu.	Prin p. in. patenta a M. Sale c. r. ascurata contra falsificãrii. Vien'a, 28 martie 1871.
--	--	---

The'a acest'a curatia organismulu intregu, strabate partile intregulu corpu si folosindu-o cã beutura departãza dintr'insulu tõte materiile stricãciose, cate se voru fi adunatu, cum nu face nici o medicina; si effectulu siguru este durabilu.

Vindecãrea perfecta a arthritei, reumatismulu, bõl'a englezesca, si a altoru bõle invecchite incurabili, ale raneloru, cari puroieãza ne'ncetatu, ale bõleloru genitali si bubeloru, ale sgrabutiuniloru pe trup si in facia, ale peteloru, bubeloru si-philitice.

The'a acest'a au produsu rezultate fõrte favorabili mai alesu in inflãturi de ficatu si de splina, cum si in greutãti hemproidalu, in doreri

de nervi, de muschi de incheiãturi, de udu, polutiuni, impotentie, scurgeri la femei etc.

Suferintie cum sunt bõlele scrofulõse, inflãtur'a ghinduriloru se vindeca iute si perfectu, la aceia, cari beau The'a necurmatu, fiindu ca ea este unu midilocu domulu dissolvatoriu si promotoriu de urina.

Resultate admirabili sigure.

Dlu Francisu Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen langa Vien'a.

Wocheiner Feistritz (in Carniola), 1 oct. 1872.

On. Dle! Mai am erasi trebuintia de vreo trei pachete din the'a dtale curatitõre de sange, pentru ca dupa-ce am cumperatu de la dta de 2 ori si am folositu acestu midilocu excellentu „the'a antiarthritica si antirheumatica a lui Wilhelm curatitõre de sange“ m'am convinsu de ajunsu de minunatulu ei effectu. Te rogu se'mi tramiti the'a curatitõre de sange cu receperea plãtii prin posta. Cu totu respectulu

Ioanu Jerala, capelanu.

Dlu Fr. Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen langa Vien'a.

Tuschkau langa Pilsen, 1 oct. 1872.

De asi fi cunoscutu mai nainte poterea vindecãtoare „a theei dtale antiarthritice, antirheumatice, curatitõre de sange“ asiu fi scapatu de multu de o bõla vechia si asiu fi si mai bogatu cu o suma considerabila cheltuita fora scopu pentru restaurarea

sanetãtii mele. Pan' acum am trasu acestu midilocu nepretuitu de la Praga din depoulu dtale, astadi me adresezu d'a dreptulu cãtra dta si Te rogu a'mi tramite cu inãtreerea postei 12 pachete pe langa receptiunea plãtii. Cu totu respectulu

Josef Dilzl.

Dlu Fr. Wilhelm, apotecariu in Neunkirchen langa Vien'a.

Gutenstein, 1 oct. 1872.

Se 'mi mai tramiti catu mai erendu 2 pachete „thea antiarthritica, antirheumatica, curatitõre de sange a lui Wilhelm“ precum mi-ai mai tramisu prin posta. Eu vediu, ca fora the'a dtale nu mai pociu existe. Cu tõta stim'a

Florian Haselsteiner,

Nr. 43 in Klosterthal.

Preste puçimu va urmã continuarea epistoleloru de recunoscentia, fiindu preste potintia a le publicã dintr'odata pe tõte.

Se vã feriti de falsificari si insielatiuni.

On. publicu la cumperare se binevoiesca a reflecta exactu la marc'a si firm'a mea tiparite pe din afora pe pachetu, pentru cã se nu fia insielatu prin falsificãri.

Adeverata thea antiarthritica, antirheumatica curatitõre a lui Wilhelm, se põte trage numai din prim'a fabricatiune internationala antiarthritica, antirheumatica curatitõre de sange in Neunkirchen langa Vien'a, seu din depozitele mele publicate prin diarie.